

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

”Det ska vara lugnt och mysigt”

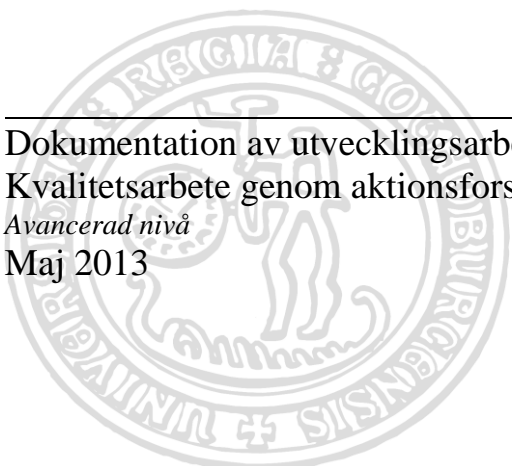
**Hur vi förändrade vår verksamhet efter lunch så omsorg och lärande blev
en helhet**

Ann-Cathrin Nilsson

:

Dokumentation av utvecklingsarbete inom kursen:
Kvalitetsarbete genom aktionsforskning (Pda107) 7,5 högskolepoäng
Avancerad nivå
Maj 2013

Innehållsförteckning

Inledning	3
Vad är aktionsforskning?	3
Förutsättningar	3
Vårt kvalitetsarbete	4
Vårt kvalitetsarbete genom aktionsforskning	4
Var är vi?	4
Vart ville vi?	6
Processen	6
Våra aktioner	6
Aktion 1	7
Aktion 2	7
Hur vi valde att följa vårt utvecklingsarbete	8
Loggbok/dagbok	8
Intervjuer med ljudupptagning	8
Resultat	9
Hur blev det	9
Omsorg och lärande som en helhet - nya rutiner tar tid	10
Omsorg och lärande - rutiner börjar sätta sig	10
Sagostunder som en del av omsorgen	10
Slutsats	11
Reflektion	12
Vad har jag lärt mig	12
Referenslista	14
Bilaga 1	15
Bilaga 2	16

Inledning

I förskolans läroplan (Skolverket 2010) står att verksamheten kontinuerligt och systematiskt ska dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. När jag blev tillfrågad att läsa kursen ”Kvalitetsarbete genom aktionsforskning” väcktes en nyfikenhet att utveckla min kunskap om kvalitetsarbete i förskolan. En del i kursen var att genomföra ett aktionsforskningsarbete i den egna verksamheten tillsammans med sina kollegor.

En dag på förskolan innehåller olika aktiviteter, rutiner och vardagssituationer. En stund under dagen som vi diskuterade och ville förändra på vår förskola var efter lunch, med sovvilan och sagostunden.

Vad är aktionsforskning?

Aktionsforskning som metod att bedriva utvecklingsarbete beskrivs av Rönnerman (2000) ”Om man tänker på utveckling av en verksamhet handlar det om att iaktta och granska det bekanta, våga pröva något nytt och reflektera över det i förhållande till det beprövade”(s.13). Det handlar om att utgå från sin egen verksamhet, att vilja åstadkomma en förändring och få mer kunskap kring ett område i sitt arbete. ”För att kunna förändra måste man se vad man gör- och varför” (Nylund, Sandberg, Wilhelmsson & Rönnerman, 2010, s.79). Aktionsforskning syftar till att utveckla sin verksamhet, att förstå vardagliga situationer på ett nytt sätt, se nya möjligheter och reflektera med andra pedagoger.

Arbetsgången i aktionsforskning inleds med att kartlägga förskolans förutsättningar och verksamhet och därefter hitta ett utvecklingsområde. Genom att ställa sig en fråga kring området man vill förändra hjälper man utvecklingsarbetet att komma igång. Nästa steg är att planera och genomföra en eller flera aktioner, förändringsinsatser. Viktig del i aktionsforskning är att följa och dokumentera processen med hjälp av pedagogiska verktyg som loggbok/dagbok, observationer. Utifrån dessa dokument analysera och tolka informationen man fått fram och därefter koppla resultatet till egna erfarenheter, läroplan och till teorier och beprövad erfarenhet.

Förutsättningar

Vår förskola har två avdelningar och vi arbetar med utvidgade syskongrupper, dvs. att på båda avdelningarna är barnen i åldrarna 1-6 år. Detta gör att vi tillsammans med föräldrarna kan följa barnets utveckling under hela förskoletiden. Vid denna tidpunkt bestod barngruppen på min avdelning av 18 barn, varav 4 barn var under tre år. Flera av barnen gick heltid på förskolan, vilket innebar en hög barntäthet under dagarna. Vi var tre pedagoger som arbetade på avdelningen.

Lokalerna för förskolans båda avdelningar ser olika ut. Vår avdelning har ett stort allrum i vinkel och där finns fyra bord som används till många av verksamhetens aktiviteter, som under måltiderna, att måla, rita, spela spel osv. Här har vi även hyllor med pennor, papper, spel och leksaker och en stor soffa. På väggen vid soffan finns tavellister med böcker, som vi regelbundet byter ut tillsammans med barnen. Bokbussen kommer varannan vecka och stannar precis utanför förskolan, vilket ger oss en möjlighet att låta barnen välja böcker de vill att vi skall låna.

Utöver allrummet har vi ett rum, som barnen kallar kuddrum, som används till lek, sovvila och samling. Vi har också två mindre rum, där vi har utklädningskläder och ”hemmalek-dockvrå” i ett av rummen och klossar, lego och duplo i det andra.

Vårt kvalitetsarbete

När vår verksamhet startar upp på hösten börjar vi med att arbeta fram en utvecklingsplan för läsåret, genom att ställa oss frågorna: Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur mäter vi? Med utvecklingsplanen som underlag planeras verksamheten mer detaljerat under rubrikerna:

- Mål och delmål
- Genomförande (vad gör vi, vem gör vad, när gör vi det?)
- Hur och när dokumenterar vi (observationer, loggbok, foto)

På vår kvalitetstid, varannan vecka, gör vi en utvärdering och analys av planeringen: vad har vi gjort, vad har vi sett, har vi nått målen, hur ser det ut, hur blev det så, varför blev det så? Vi diskuterar hur vi ska gå vidare och skriver eventuellt nya mål, vad vi ska genomföra och hur vi ska dokumentera.

På våren sammanställer vi en kvalitetsrapport för läsåret som gått och som underlag till rapporten har vi utvecklingsplanen och våra planeringar med vad vi har gjort och sett, våra utvärderingar och analyser. I kvalitetsrapporten redogör vi bl. a vilka utvecklingsområden vi arbetat med under läsåret och varför vi valt att arbeta med dessa, resultatet av vårt arbete och vilka slutsatser vi kan dra av resultatet. Kvalitetsrapporten färdigställs med att vi tar fram kommande läsårs utvecklingsmål. Vår förskola har följande utvecklingsmål att fokusera på under läsåret 2012/13 (Kvalitetsrapporten 2011/12 Björnligan):

- Utveckla formerna för samarbete mellan förskolan och hemmen och att föräldrarna får information om förskolans mål och sätt att arbeta
- Utveckla verksamheten så att barn får det särskilda stöd och den hjälp och de utmaningar de behöver
- Förskolans verksamhet ska utformas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande

Vårt utvecklingsarbete genom aktionsforskning

Skollagen säger att verksamheten skall utgå från en helhetssyn på barnet och dess behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. (Skollagen 2010)

Barn- och utbildningsnämnden har som mål att barn ska känna sig trygga och erbjudas en utvecklande pedagogisk miljö. (Varbergs kommun 2013)

Var är vi

Förskolans verksamhet innehåller rutiner, vardagssituationer och olika aktiviteter. En situation som vi diskuterat och ville förändra i vår verksamhet var efter lunch, med avdukningen av borden, sovvilan och sagostunden. Det var ofta rörigt och oroligt innan allt och alla kom på plats. Disken skulle till köket och borden torkas, pedagoger skulle ta sina raster, några barn skulle sova och övriga barn ville vi ge en sagostund.

När vi hade bestämt vilket område vi skulle aktionsforska kring, var det dags att göra en kartläggning. Hur såg situationen ut efter lunch? Hur fungerade barnens sovvila och sagostund? För att få en tydlig bild över verksamheten pratade vi pedagoger kring våra tankar och funderingar utifrån vad som observerats, setts och upplevts av oss. Allt sammanställdes och diskuterades punkt för punkt.

Under kartläggningen och våra diskussioner kom vi fram till att de yngre barnens vila, sovvilan, fungerade bra. Det var undan plockningen efter lunch och sagostunden för de äldre barnen som inte fungerade tillfredställande. Vi kom även fram till att vi pedagoger bidrog till att det blev oroligt under avdukningen av borden eftersom alla tre gick runt och plockade. När vi gick runt, gick barnen också runt.

Vår arbetsfördelning kring vem som skulle vila med de yngre barnen, vem som skulle läsa för de äldre barnen och när vi skulle ta rast, gjorde att en pedagog ensam hade ansvaret för sagostunden. Det var många barn i olika åldrar, så det var svårt att genomföra en högläsning med kvalitet. Vår tanke med sagostunden var att ge barnen en stund att koppla av, lyssna på en saga och få ett samtal kring sagan, bokprat. Men det blev ofta ett tjat om att sitta stilla och vara tysta.

Utifrån vad vi diskuterade kom vi fram till två argument för vårt val av utvecklingsområde. Det första var att barnen på förskolan behövde en stunds vila, även de som inte sov. Många av barnen var på förskolan hela dagarna och vilan efter lunch var en stund under dagen, då de kunde hämta nya krafter efter förmiddagens aktiviteter och hjälpa dem att orka eftermiddagen. Alla aktiviteter och intryck under dagen på förskolan behövde varvas med stunder av vila. I läroplanen (Skolverket 2010) står att förskolan ska erbjuda barnen en i förhållande till deras ålder och vistelsetid väl avvägd dagsrytm och miljö och att omvårdnad, omsorg och andra aktiviteter skall vägas samman på ett balanserat sätt.

Det andra argumentet för vårt val av utvecklingsområde, var att vi ville ge barnen en bra sagostund. Vi har frågat oss om det är viktigt att ha högläsning på vilan för de barnen som inte sov. Barn har individuella behov och förutsättningar för att hitta sitt sätt att vila och koppla av.

Varför vi just valde att ha sagostund tillsammans med barnen under vilan var bl. a betydelsen av högläsning för barns språkutveckling.

Förskolans roll i barnens möte med skriftspråket är betydelsefullt ur flera aspekter skriver Svensson (2009) och att för många barn kan förskolan vara det enda stället där de får lyssna på sagor och för andra barn blir behållningen att de får ta del av andra gener av böcker än vad man läser i hemmet. Sterner och Lundberg (2009) menar att

Högläsningen ger fina tillfällen att sitta ner med barnen för att tillsammans läsa och samtala om spännande berättelser, sorgliga händelser eller roliga historier. Genom högläsning och samtal kan du ge barnen goda möjligheter att möta skriftspråket på ett mjukt sätt.(s. 24)

Ett av vår förskolas utvecklingsmål (Kvalitetsrapport 2011/12 Björnligan) var att barnen skulle erbjudas en bra miljö och få det stöd och den hjälp de behövde. Genom att ändra våra rutiner efter lunch hoppades vi kunna ge barnen en lugnare miljö under och efter måltiden, en matsituation som gav barnen möjlighet att äta i lugn och ro, och ge tid för samtal. Lunchen skulle inte vara en situation som stressades igenom bara för att hinna duka av och plocka iordning.

Vi ville även förändra pedagogernas arbetsuppgifter och på så sätt få en möjlighet att dela upp barnen i ett par mindre grupper och kunna ha två sagostunder istället för som nu en sagostund med alla barnen tillsammans.

Med en positiv och lugn matsituation, bra rutiner vid avdukning efter lunch, en vila för de yngre barnen som behövde sova och två grupper med sagostund för de äldre barnen med möjlighet till bokprat och diskussioner, såg vi möjligheten att koppla samman omsorg och lärande. Frågan som vi ville få svar på blev: **Hur kan vår verksamhet efter lunch förändras så omsorg och lärande blir till en helhet?**

Vart ville vi

När borden efter lunch skulle dukas av blev det ofta rörigt och barnen hade svårt att sätta sig med en bok i soffan och vänta på sin sagostund och vila, de små gick fram och tillbaka innan de kom till sina madrasser för att sova, pedagoger fixade lite här och där. Vi ville hitta en tydligare och bättre arbetsfördelning för oss pedagoger och få barnen mer delaktiga. Med förändringar hoppades vi få en lugnare matsituation, tydligare rutiner och en bättre övergång mellan lunch och vila/sagostund.

Vidare i vår kartläggning kom vi fram till att de yngre barnens sovvila fungerade och att det var sagostunden för de andra barnen som inte fungerade tillfredsställande.

Högläsningens betydelse gjorde att vi ville ha kvar sagostunden för barnen efter lunch. Men att hitta sagor och berättelser som lockade alla barn i gruppen var svårt. Vi ville vara två pedagoger och på så sätt skulle vi kunna dela upp barnen i ett par mindre grupper. Med färre barn i varje grupp skulle det bli lättare att välja sagor och berättelser som passade barnen i respektive grupp utifrån deras intresse och utvecklingsnivå. Svensson (2009) menar att barnlitteratur kanske är det mest centrala medlet för att stimulera barns språk. Hon menar vidare att innehållet i en text måste kännas intressant och viktigt för barnet. Ett mindre antal barn i en grupp när vi har sagostund, skulle ge barnen tillfällen att diskutera sagans innehåll, titta och kommentera bilder i boken, bokprat. ”Som högläsare måste vi vara lyhörda för barnens behov av förklaringar och anknytningar till egna erfarenheter utan att vi förlorar textens röda tråd”(Sternér & Lundberg, 2005.s.18). Med färre barn i en grupp skulle det bli lättare att uppmärksamma varje barn och deras funderingar.

Enligt Sternér och Lundberg (2005) har ett aktivt samspel med barnet visat sig stimulera språkutveckling mer än en högläsning utan att man samtalar med barnet och att högläsning hjälper barnen att utveckla sitt ordförråd och förstå hur ord är uppbyggda.

I läroplanen står att förskolan ska ge barnen möjligheter att utveckla ett nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, uttrycka tankar, ställa frågor, berätta, argumentera och kommunicera med andra. Barnen ska utveckla ett intresse för bilder och texter (Skolverket, 2011).

Det var här vi såg möjligheten att koppla ihop omsorg och lärande till en helhet, vilket var vår frågeställning i utvecklingsarbetet. Omsorgen hittade vi i anknytning till att få vila och koppla av tillsammans i en mindre grupp och lärande genom sagan- och högläsningens betydelse för barnens språkutveckling.

För att kunna genomföra bra stunder med högläsning och bokprat tillsammans med barnen behövde vi hitta utrymme för detta i våra lokaler. Vi ville inte bli störda och inte behöva tänka så mycket på hur lång eller kort tid sagostunden varade. Av erfarenhet visste vi att vid vissa tillfällen kunde barnen lyssna och prata tillsammans långa stunder, medan andra gånger blev det en kortare sagostund.

Processen

Våra aktioner

Efter att vi sett över våra förutsättningar var det dags att planera och genomföra aktioner för att utveckla och förändra området vi valt. Med hjälp av pedagogiska verktyg skulle vi sedan följa processen och därefter utvärdera, analysera.

För att förändra verksamheten efter lunch så omsorg och lärande bildade en helhet, valde vi att dela upp och genomföra våra förändringar i två aktioner.

1. Att förändra/förbättra rutiner när borden skulle dukas av och övergången för barnen mellan lunch och vila/sagostund och få möjlighet till två sagostunder
2. Våra sagostunder, var kan vi vara?

Aktion 1

Vår första aktion handlade dels om att förändra vem som gör vad av oss pedagoger och hitta en bättre rutin vid avdukningen av borden. Vi ville att barnen skulle bli mer delaktiga, ta ett större ansvar och ge barnen förutsättningarna för att få en bättre vila genom att dela upp barnen i mindre grupper och få två sagostunder. En tankekarta gjorde det tydligare för oss att se vem som skulle göra vad. (se, bilaga 1)

- För att måltiden skulle bli lugnare och undvika för mycket spring runt borden, fick barnen äta sin frukt innan de tog bort sin tallrik. Genom att låta barnen ta ansvar för sin tallrik, skrapa av den, fick vi barnen mer delaktiga. Därefter gick barnen för att tvätta händerna och sedan till sin vila eller sagostund.
- Pedagogerna som arbetade sista passet på dagen, stod vid diskbänken och tog emot tallrikarna från barnen, plockade undan det sista från borden och körde ut vagnen med disk till köket. Gick sedan och läste för de större barnen. Vi torkade inte av borden eller sopade direkt utan tog det efter vilan. Detta för att barnens väntan på att sagostunden skulle börja inte skulle bli för lång.
- Pedagogerna, som arbetade mellantiden, tog hand om sovvilan och fixade borden när barnen somnat och kunde sedan ta sin rast. Rasten skulle helst vara klar innan halv två för att nästa pedagog skulle hinna ta sin rast och vara tillbaka innan kl. 14.00, då en pedagog slutade för dagen.
- Pedagogerna som arbetade tidiga passet tog hand om sagostunden för de lite yngre barnen.

Aktion två

Var kan vi i våra lokaler hitta bra platser för våra sagostunder?

Ett av utvecklingsmålen för vår förskola var att verksamheten skulle utformas så att barnen fick tillgång till en bra miljö och bra material för utveckling och lärande. (Kvalitetsrapporten 2011/12 Björnligan)

Under aktion 2 började vi med att se över hur vi använde våra lokaler. Var lekte barnen?

Som barngruppen såg ut var det inte många barn som skulle sova på madrasser och vi behövde inte använda det stora kuddrummet till vilan. Istället fanns det barn som behövde utrymme att vara och leka på efter sagostunderna. Vi flyttade ut ”hemmet/dockvrån” från det lilla rummet och byggde upp den i en del av allrummet, utanför kuddrummet. Och därefter tog vi in madrasser i det lilla rummet och det fick bli vilrum för de yngsta.

Nu fick vi ett rum att ha en sagostund i utan att bli störda, kuddrummet, där tidigare de små barnen legat och sovit. Här kunde vi sitta på en stor madrass, som redan fanns i rummet och läsa. Och efter sagostundens slut fanns utrymme för lek. Vi valde att ha sagostund för gruppen med de lite yngre barnen i detta rum. Soffan som fanns i allrummet fick bli platsen för sagostund för de äldre barnen. Det var inte den bästa platsen eftersom det inte gick att stänga någon dörr, vilket gjorde att det var lätt att bli störda. För att få lite bättre förutsättningar flyttade vi våra hyllor med leksaker och fick på så sätt lite mer avskärmat.

Hur vi valde att följa och studera vårt utvecklingsarbete

Att använda pedagogiska verktyg är en central del i aktionsforskning och med hjälp av verktygen följa systematiskt de aktioner man igångsätter.

Vi valde att använda oss av loggböcker och intervjuer med ljudupptagning.

Loggbok/dagbok

Det mest centrala verktyget att använda under aktionsforskning är dagboksskrivande menar Nylund et al. (2010). Dagboksskrivandet används i syftet att skriva ner sina funderingar och reflektioner kring vad som sker. Bjørndal (2005) menar att det enklaste och minst tidskrävande sättet är att använda sig av loggbok där man skall skriva ner sina observationer och att loggbokens syfte är att få en djupare förståelse av något som skett.

Vi ville på ett enkelt sätt observera hur våra aktioner skulle påverka och förändra verksamheten, positivt eller negativt. Genom att skriva loggbok och fokusera på vårt utvecklingsområde ville vi få en överblick över vad som sker. Varje pedagog hade sin egen bok där man skrev ner sina reflektioner och tankar. För att det skulle bli lättare att analysera materialet valde vi att strukturera boken i tre områden.

- Hur fungerade röjning av borden?
- Hur fungerade övergången mellan lunchen och till dess att sagoläsning kom igång?
- Hur fungerade sagostunden?

Intervjuer med ljudupptagning

Vi har valt att någon vecka efter vi genomfört våra aktioner intervjua barnen. Alla som var med på våra sagostunder blev intervjuade och barnen var i blandade åldrar, tre till sex år. Vi utgick från ett frågeformulär (se, bilaga 2) och barn som behövde hjälp med att förstå frågorna fick det.

För att kunna fånga upp det barnen berättade använde vi oss av att både anteckna och spela in samtalet. Bjørndal (2005) menar att det finns för- och nackdelar med hur man väljer att registrera samtalet. En nackdel med att endast anteckna svaren är att det blir mindre noggrant och ofullständigare än en ljudinspelning och att omfattande anteckningar kan störa dialogen. Fördelen med att använda sig både av att anteckna och spela in är att man kan få med nyanser i samtalet och hinna skriva sina egna reflektioner.

Något att tänka på vid en ljudinspelning är att det kan påverka hur barnen vågar svara, det kan kännas lite hotfullt för den intervjuade med en bandspelare.

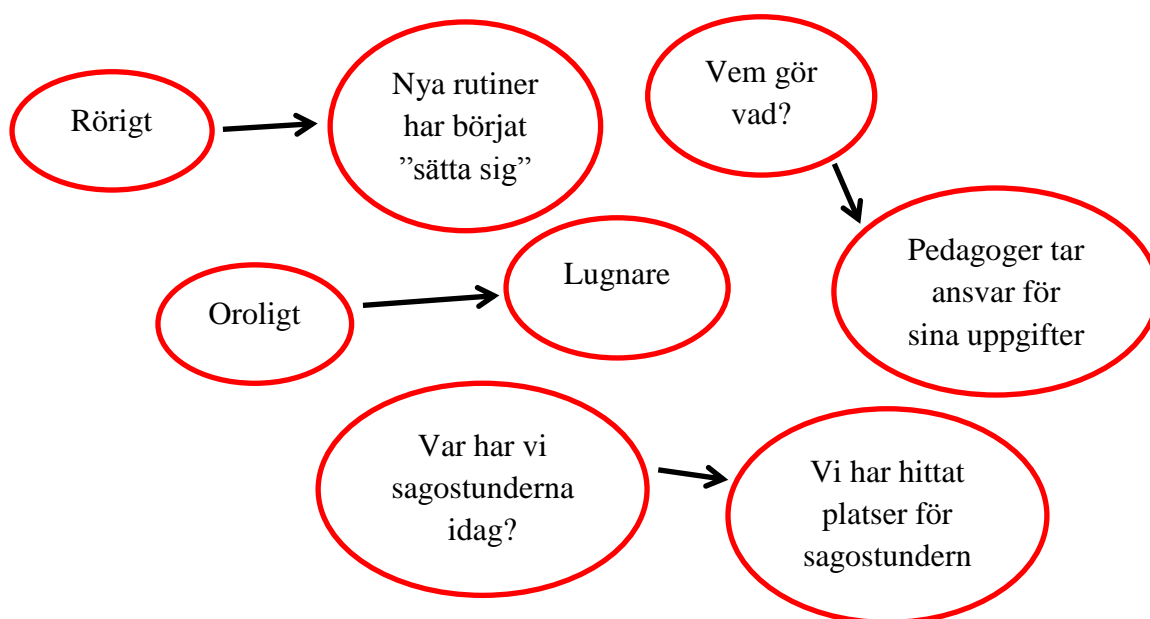
Att ställa några bakgrundsfrågor tidigt under intervjuer, frågor som är enkla att besvara, kan bidra till att den personen som blir intervjuad känner sig tryggare i situationen anser Bjørndal (2005). Vidare menar han att man ska utgå från ett fåtal teman i sin intervju och ställa flera frågor inom ramen för dessa teman.

Vi har valt att intervjua barnen för att bilda oss en uppfattning om hur de tänker kring vårt utvecklingsområde. I läroplanen för förskolan står att ”De behov och intressen som barnen själva ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten” (Skolverket, 2010, s. 53). Genom att fråga barnen hur de tyckte att måltider och sagostunder kunde bli trevliga och vad de tyckte sagorna skulle handla om ville vi få idéer och få veta lite om deras intressen kring vilka böcker vi skulle välja, vilket innehåll sagorna skulle ha.

Resultat

Hur blev det?

Efter att vi genomfört våra aktioner var det dags att sammanfatta resultatet. Har vi fått svaret på frågan om verksamheten efter lunch förändrats så omsorg och lärande blev till en helhet? I arbete med att överblicka det insamlade materialet, våra loggböcker och intervjuer, valde vi att börja med våra loggböcker. Eftersom vi delat upp loggboken i tre områden, tittade vi på var del för sig för att se om vi kunde hitta något mönster, något återkommande. Vi hittade nyckelord, ord som återkom, men som också ändrades allteftersom våra aktioner igångsattes och blev nya rutiner i verksamheten.

Vi har intervjuat barnen för att få veta hur de tyckte att vår måltid och sagostund kunde bli trevlig och mysig. Vi ville även veta om barnen förstått att de skulle ta hand om sin tallrik och var de skulle lyssna på saga.

När vi började analysen av barnens intervjuer fann vi även här mönster, nyckelord. På vår fråga om hur barnen tyckte en måltid kunde göras trevlig och mysig fanns svaren: lugn och ro, släcka lamporna och tända ljus, att vara tyst. Att duka fint och kramas kom också som förslag. Vi såg att barnen hade liknande svar på hur sagostunden kunde bli trevlig: sitta i lugn och ro, att inte prata för mycket, släcka och hämta filtar.

När vi tittade på svaren på frågorna om barnen förstått att de skulle ta hand om sin tallrik och skrapa av den och om de visste vart de skulle gå för att hitta till sin sagostund, visade svaren att barnen ännu inte har fått vana i de nya rutinerna.

En del i vårt utvecklingsarbete var att hitta två platser i våra lokaler där en pedagog och en mindre grupp barn, skulle kunna samlas för sagostund och lite vila. Vi ville att dessa platser skulle vara lugna och utan för många störande aktiviteter.

Efter vår ommöblering, då sovvilan fick ny plats och bokhyllor omplacerades, fanns platser för detta moment i verksamheten, på madrassen i kudrummet och i soffan som står i allrummet.

Omsorg och lärande som en helhet - nya rutiner tar tid

Att det skulle ta tid att få våra nya rutiner till vanor insåg vi ganska snart och vi pedagoger fick även påminna varandra. Av vana var det så lätt att fortsätta på samma sätt som vi gjort tidigare.

Vad var det vi upplevt som rörigt och oroligt? Dessa ord förekom relativt ofta i våra loggböcker i början av förändringsarbetet. Svaret vi kom fram till var att verksamheten upplevdes rörig när det blev mycket rörelse, många som gick runt och plockade, barnen gick från bordet för att lämna sin tallrik och skulle sedan tillbaka igen för att äta frukt.

Vi ville genom intervjuer få veta om barnen har fångat upp den nya rutinen med att skrapa av sin tallrik. Utifrån barnens svar kunde vi utläsa att de flesta barn gick för att tvätta sina händer efter maten och endast några av de äldre barnen svarade att de skrapade tallriken först.

På frågan om de förstått vart de skulle gå för att lyssna på saga visade de flesta svaren att barnen inte visste. Troligtvis av gammal vana och för att platserna för sagostunden inte varit klara från början, svarade de flesta barnen soffan. Det var där vi samlats tidigare innan vårt förändringsarbete påbörjats.

Omsorg och lärande - rutiner börjar sätta sig

I loggböckerna kunde vi utläsa att efter hand som vi vuxna fick våra nya rutiner som vana, ändrades nyckelorden och blev mer positiva. Situationen upplevdes som lugnare, pedagoger tog ansvar för sina arbetsuppgifter och barnen satt kvar vid borden och åt sin frukt innan de tog bort sin tallrik, vilket bidrog till att det blev mindre oroligt kring lunchen.

Innan vi hade fått klart om var i våra lokaler vi skulle kunna sitta under våra sagostunder, blev det svårt för barnen att veta vart de skulle gå. De gick runt och visste inte vart de skulle ta vägen. Vi vuxna blev också osäkra eftersom vi inte visste var det var ledigt någonstans. Ibland satt vi i personalrummet, men det fungerade inte bra för där var mycket spring. Efter vår ommöblering blev det bättre och vi pedagoger kunde hjälpa barnen att hitta rätt eftersom vi själva nu visste var sagostunderna skulle vara.

Även intervjuerna visade att var det flera av barnen som har svårt att svara på frågan om var i lokalerna de har sin sagostund. Men allt eftersom vi fick klart var sagostunderna skulle vara, såg vi att barnen mer och mer började gå till sin sagostund och vänta på pedagogen där.

Visst fanns det dagar som blev röriga, men grunden i våra nya rutiner och moment satt. Med hjälp från kompisar och vuxna kunde barnen bli påmindas om vad de skulle göra och var de har sin sagostund och vila.

Sagostunderna som en del av omsorgen

När vi har två sagostunder med färre barn i varje grupp, såg vi att barnen tyckte bättre om att vara med. De blev mer aktiva, både i att lyssna och kommentera, ett bokprat. Vi kunde i våra loggböcker utläsa att sagostunden i kuddrummet fungerade bäst. Där blev det mer ro och samtal jämfört med sagostunden i soffan. Vi insåg att även om barnen, som har sin sagostund i soffan var äldre, så blev de störda av saker som hände runt omkring. Deras sagostund var i allrummet och där kunde vi inte stänga någon dörr om oss. Efter flytten av bokhyllorna, som på så sätt skärmade av lite, blev det bättre men det var inte den optimala platsen. På grund av antalet barn i denna åldersgrupp var det också fler barn som har sin sagostund i soffan, vilket naturligtvis också påverkade situationen. Utifrån våra observationer i loggboken kunde vi utläsa att när det var färre barn en dag hade också denna grupp barn lättare för att koppla av, få en paus bland alla aktiviteter under dagen och få en bättre möjlighet till bokprat.

Slutsats

Att det skulle ta tid att förändra våra rutiner blev vi snabbt medvetna om. Men vi såg också att allt eftersom tiden gick, fick vi våra nya rutiner mer och mer att flyta i verksamheten, för både pedagoger och barn. Något som vi sett inte fungerade var när pedagoger skulle ta sina raster. Där fick vi börja ta mer eget ansvar, så att rasterna var klara innan en pedagog slutade för dagen.

Under vårt arbete med att börja analysera vårt insamlade material, loggböcker och intervjuer, reflekterade vi över att det inte fanns så mycket underlag som vi trodde. Framför allt saknade vi mer loggboksanteckningar, men att orutin och osäkerhet kring vad och hur man skulle skriva gjort att materialet inte var större. Något som också påverkat våra möjligheter att följa verksamheten i våra loggböcker var sjukfrånvaro bland personalen. Men trots att sjukfrånvaron varit relativt hög under våren har vi kunnat genomföra våra aktioner. Det som säkert hjälpt till och gjort detta möjligt var troligen att våra aktioner och nya rutiner, varit tydliga så vikarier har inte haft svårt att följa dem.

Omsorg och lärande gick att koppla ihop. Simonsson (2004) skriver i en studie kring sagostunden efter lunch i förskolan ”situationen kan betraktas som en omsorgssituation i betydelsen att den åstadkommer både koncentration och vila; två tillstånd som i en mening förutsätter varandra och som kan ses kopplade till kroppen och till hälsan”(s. 196).

Om läsning vid stunden efter lunch på förskolan menar Svensson (2011) att det är trevligt, mysigt och ger tid för avkoppling och en känsla av närhet. Vidare anser hon att det inte är bra om läsningen bara är till för att lugna ner barnen och om barnen inte engageras i texten, utan det bör förekomma tillfällen för barnen att ha en dialog, att aktivt få medverka i läsandet. Här såg vi fördelen med att det var färre barn som satt tillsammans för att lyssna på saga, istället för som innan då alla barnen satt tillsammans. Vi fick nu bättre tillfällen för samtal kring innehåll och bilder under sagostunden, bokprat.

Vi har förändrat verksamheten och fick svar på vår frågeställning: Hur kan vår verksamhet efter lunch förändras så omsorg och lärande blir till en helhet? Omsorg fick barnen genom vilan med sagostund tillsammans med en mindre grupp barn och en närvarande pedagog och lärande genom högläsningens betydelse för barns språkutveckling.

Vi ville genom att fråga barnen om vad de tyckte en saga skulle handla om få barnen att känna sig delaktiga och få en inblick i deras val av innehåll i sagor. Det var olika svar från barnen och vi har sammanställt svaren för att sedan läsa böcker kring de ämnen/intressen som barnen sa att de tyckte om att lyssna på och varje barn får då också möjlighet att dela med sig av sin favoritsaga/ämne/tema till kompisar.

Vi upplevde att vår verksamhet med avdukningen av borden, övergången mellan lunch och vila och sagostunden blev lugnare efter genomförandet av våra aktioner. Barnen satt kvar lite längre stunder vid borden och pratade. Vissa dagar var oroligare men vi kunde se en förändring i det stora hela och att pedagogerna och barnen trivdes med de nya rutinerna. Det var roligt att se barnen, stora som små, stolta över att ansvara för sin tallrik och skrapa av den. Allt eftersom veckorna gick kom barnen mer och mer in i rutinen att ta hand om sin tallrik och när platserna för sagostunderna blev klara blev det lättare för barnen att hitta sin sagostund.

Det som vi funderat vidare på var att det inte var självklart att sagostunden för de lite äldre barnen skulle vara i soffan, där det inte gick att stänga någon dörr. Vi tänkte att deras ålder skulle underlätta för att kunna koncentrera sig, trots att det kunde vara störande aktiviteter

runt omkring. Men vi fann olika faktorer som påverkade förutsättningarna för barnen att kunna koncentrera sig, inte enbart ålder, utan även som antal barn och intressen för att lyssna på saga. Kanske skulle vi ha sagostunden för de yngre barnen i soffan eftersom de inte var så många i denna grupp och det kunde underlätta att koncentrera sig och koppla av trots att det kunde finnas störande aktiviteter runt omkring.

Reflektion

Vi har reflekterat över att även i vardagssituationer som lunch och vila, blev chanserna större att med ett systematiskt arbetssätt lyckas med en förändring i verksamheten. Med aktionsforskningens systematiska upplägg kunde vi få en utveckling i verksamheten kring ett område som vi flera gånger diskuterat och provat olika förändringar, men inte hittat någon lösning. Genom våra aktioner kunde omsorg och lärande, med våra sagostunder/vila och högläsningens betydelse för barns utveckling, mötas och bilda en helhet.

När vi i vår verksamhet genomfört förändringar tidigare har vi inte gjort det på ett systematiskt sätt med att dokumentera våra förutsättningar och observerat med verktyg för att sedan analysera. Utan vi har diskuterat och förändrat utan att direkt reflektera över vad vi gjorde, hur det blev och varför och än mindre dokumenterat förändringsarbetet.

Under vår aktionsforskning har vi sett fördelen med att arbeta systematiskt. Genom att dokumentera och förbereda våra aktioner och observera vad som skett, blev verksamheten tydligare, vi såg vad som hände och varför. Positiva och negativa förändringar kunde följas upp och ytterligare göras om tills det kändes bra och fungerade. Här såg vi att kvaliteten i verksamheten ökade när allt blev systematiskt och överskådligt för oss pedagoger genom dokumentation och kollegialt samarbete.

Vi har blivit mer aktiva i personalgruppen att diskutera och delge observationer vi gjort. Här har våra loggböcker varit till hjälp, att tillsammans jämföra våra tankar och observationer. Nylund et al. (2010) menar att aktionsforskning är ett kollektivt arbete och att reflektion med andra är väsentligt för fortsatt utveckling. Förskolans förutsättningar ändras under arbetets gång vilket gör att samtalet kollegor emellan och dokumentation är viktiga för att hjälpa oss att utveckla och höja kvalitén på verksamheten.

I vårt val av utvecklingsområde, stunden efter lunch, kan vi redan nu se att vi nästa läsår kan komma att behöva igångsätta nya aktioner kring vila och sagostund, när nya och yngre barn börjat på förskolan.

Förskolan är en verksamhet i ständig förändring och aktionsforskning är ett arbete som aldrig tar slut. Nya förutsättningar och frågor leder till nya aktioner, så vi ser ett fortsatt utvecklingsarbete av vår verksamhet där aktionsforskning kan hjälpa oss att hitta lösningar på områden vi vill förändra.

Vad jag har lärt mig

En del i kursen var att genomföra ett aktionsforskningsarbete i den egna verksamheten tillsammans med sina kollegor. Jag fick lära mig aktionsforskning i praktiken och inte enbart via litteratur och föreläsningar. På så sätt fanns också stöd under utbildningen, både av handledare från universitetet, övriga kursdeltagare och av kollegor och förskolechef. Något jag har upplevt svårt var att fullt ut förankra aktionsforskningsprocessen i arbetslaget. Orsaker till detta kan varit flera, men tidsbrist, personalbyte och sjukfrånvaro har troligen påverkat. Att det var mitt ansvar som studerande att genomföra utbildningen och lämna in examensarbeten påverkande säkert också.

Genom kurslitteraturen har jag fått fördjupade kunskaper inom flera områden, olika modeller för kvalitetsarbete, att observera och dokumentera, att analysera och reflektera. Utöver den obligatoriska kurslitteraturen har jag fått möjlighet att läsa litteratur kring vårt val av utvecklingsområde, vilket har gett mig mer kunskap om bl. a högläsningens betydelse för barnens språkutveckling.

Jag har i mitt sökande efter svar på olika frågor varit inne på skolverkets hemsida och fann där information kring vårt uppdrag i förskolan, våra lagar och regler och allmänna råd kring förskolans systematiska kvalitetsarbete.

Att använda loggbok var nytt för mig, men jag förstod bättre vad det handlade om då det även benämndes som dagbok. Efter jag läst om hur en loggbok kan användas i det systematiska kvalitetsarbetet fastnade jag för detta verktyg som hjälp för att samla information, observationer, tankar och reflektioner. Bjørndal (2005) beskriver i sin bok olika sätt att använda loggbok, att man kan strukturera upp den och att det finns fördelar med att ha en gemensam bok i arbetslaget och en egen privat bok. Att ha en privat bok tyckte jag var en bra idé, eftersom jag då skrev för min egen skull och inte behövde tänka på hur jag formulerade mig, vad jag skrev osv. Jag förstod att det skulle behövas en period för att lära mig använda loggboken, att få en vana och rutin i att skriva.

Bjørndal (2005) beskriver också vad man kan tänka på vid observationer och intervjuer, så jag fick lära mig mer om hur jag kan ställa frågor till barnen och även hur jag på olika sätt kan dokumentera intervjuerna.

I aktionsforskning ingår att systematiskt dokumentera processen och för mig har det varit en lärorik del av kursen. Under utbildningen har jag både teoretiskt och praktiskt fått kunskaper om hur jag kan arbeta systematiskt, dokumentera och koppla resonemang till beprövad erfarenhet. Det har blivit mer tydligt för mig att jag måste ta mig tid att skriva ner händelser, processer, observationer, resultat och analyseringsarbetet.

Jag har i mitt arbete som pedagog tänkt att utvecklingsarbete i verksamheten handlar om något större, en omfattande förändring. Under utbildningen har jag fått se att i våra vardagliga situationer, rutiner och aktiviteter, har vi en stor möjlighet att utveckla/förändra och på så sätt kvalitetshöja vår verksamhet. Det går att förändra, man måste bara våga testa nya idéer, våga för att lyckas och utvecklas.

Vår verksamhet är i ständig förändring och genom aktionsforskningens struktur har det blivit tydligare för mig att verksamhetens rutiner inte kan se ut som de alltid har gjort och att det går att förändra. Eftersom vi utgått från vår egen verksamhet och dess förutsättningar såg jag aktionsforskning som bra utvecklingsmetod på min förskola.

Referenslista

Bjørndal, C. R. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Björnligan (2012). *Kvalitetsrapport ht-11-vt-12* Varbergs kommun: Björnligans planeringspärm

Holmlund, K. & Rönnerman, K. (1995). *Kvalitetssäkra förskolan*. Lund: Studentlitteratur

Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, B. & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan-trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundet

Rönnerman, K. (2000). *Att växa som pedagog. Utvärdering av ett aktionsforskningsprojekt i förskolan*. IPD-rapporter Nr 2000:23. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik. ISSN 1404-062X.

Simonsson, M. (2004). *Bilderboken i förskolan- en utgångspunkt för samspel*. Linköping: Svenska barnboksinstitutet nr 84

Sterner, G. & Lundberg, I.(2009). *före Bornholms modellen*. Göteborg: Natur & kultur

Svensson, A-K. (2011). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan*, Stockholm: Fritzes.

Länkar

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800 (2013-04-14)

Varbergs kommun (2013) *Barn- och utbildningsnämndens mål*

<http://www2.varberg.se/default.asp?viewset=&on=Politik &initid=1602&heading=Politik &mainpage=templates/02.asp?sida=1811> (2013-05-31)

Intervjufrågor

Vad heter du? Hur många år är du?
Vilken mat tycker du är godast på förskolan?
Hur kan vi göra för att det ska bli en trevlig och mysig stund när vi äter?
Vad gör du när du ätit färdigt?
Vad har du din vila och sagostund?
Brukar du lyssna på saga hemma?
Vem brukar läsa för dig hemma?
Vad tycker du sagan ska handla om?
Hur kan vi göra sagostunden på förskolan mysig?